

BY AIR MAIL
PAR AVION

Κα. Εφφ. Παρορίδου
"Sepide his Tomikos"
T.K. 1556

Λευκωσία

LINA S. SOLOMONIDES, M. D.

P. O. BOX 154 - TEL. 3613.

LIMASSOL - CYPRUS

Limassol,

6.1.75

Αγαπητοί μου Έλληναί και Γάλλοι,
Γράφω λίγα λόγια

ως μνημόσυνο το 1975 να πέσει ο
όχι μας ειδικά και όχι Κίεβο που
τις εξουσίες και τις ελπίδες.

Αλλά τις ημέρες οι μέγιστοι
ωπειροδότη. Τα χρόνια να είναι
όχι γρηγορά "ένας πο- το χιλιό
όλυνθισμα μιας διδασκαλίας
μνο! Γόος να πέσει και να
πέσει.

H unichem edü m' am juch!

Q apipiope, ejurjope, iweyoyopade
mi iwopejope. Kagi jein wisin
kiwo, yupijehun gi li jaijope
ho, yaijehun, wis sibi. Di onpue
gi li iwope woi li xupuhpi-
jeu mi wo ejen jien li sine
pus jupijope!!

Wois li ien, Tpijehun miwo-mi
wo, lai jipeh oos xupope n' waije
pippu on.

O lojeu miye! olojope li
djinu pan.

Nim

LINA S. SOLOMONIDES

DOCTOR

P. O. BOX 154 - TEL. 051-63613

LIMASSOL - CYPRUS

Limassol 29.1.1992

Ayaxanthi pou Lypa r Barino,

Topi xipmu ibar pu
wape hupipuro u Mejia nun pu iive h ven
oas. Tur ewpim wipsoe nun pu 2410e nun
lo ppipya oas.

His 26 lu Demilpa wipya oas
pipas hu Titus. Ko inga! luri lpuhivape
pu hu pipya oas, lypa pu, nun pu iive
pu hu Mejia oas Ia wipmoe hu juphis
fupi oas. Awo lo ppipya oas untipah oas
Jebur nun o Niwo, uniba oi juphis igur
wopypuluni juphis!

Ta via pas ubi. Ta iba u qebir
hu iba! Suponowiz ohar wopuluni pu

vayziles do AAHEOK u "epitopiz" obiqya pu
hu "Iepi" obiqya uq. lioua wopi byepi, tawis,
wov ewoyes yempia xov xelis hu rotopias.

Tedave uou o Xpistos. tripux obis 2/2 dai
van u umbis hu. Haxxon. Baouichue
wopi xelis hu xpōs. Aff' u u ^{oim}
Zupelōpou su didexa su xelis u ap-
picta onixya.

Dev xelis hu tawis wov "epitopiz"
Iouanis obis kiwo, wopio ou epi wopi d-
Iep u ebyou u hu Ii ou lo uwpwip,
u hu wip u su woti. Aff' obis Ieā
hu u epi Ie wopolitōn uil "uwpwip".
Oxi lōs wōi Iouan xpōs epi uwpis Iidēas pēti
epi "swopantōdi" wōi lōs uwpwipis byepi.

120

Xelis ingwa hu pēboppia hu u lo
loiw. Iouan Iouanias pēbop pētiwepes.
I Axi wōi pēn. tripux u wopō ou su
yo-witē uia pas. I hōmas u u Arlyōm
obiqya hu epian hu. Me epō, A-

BY AIR MAIL
PAR AVION

Aisa
Solomonides

Mr. P. Peonides
2 W 67th Str.

Appt 14 F

New York, N.Y. 10023

DR. LINA S. SOLOMONIDES
P. O. BOX 154
LIMASSOL - CYPRUS

LINA S. SOLOMONIDES

DOCTOR

P. O. BOX 154 - TEL. 051-63613

LIMASSOL - CYPRUS

Limassol 8.12.1991

Αγαπητοί μου Έφημο και Βασίλη,

Επίσης να ευχαριστήσω

να ευχαριστήσω και τις δύο σας εκτελεστικές γραμμές. Βασίλη σας ανεπιλόγητο να είδατε όλους τους ναυτικούς. Δεν γαίερη στον γράμμα του σας έχω γράψει... νοερός! Και, Έφημο, σίγουρα το γράμμα σου από το 'έγραφε να... νοερός εφελυγμένος!! Απογοήτευση.

Ο Μείων δεικνύει ωφελίμως πως να τον σίγουρα σε δείχνει τις απόψεις σου σχετικά με τα ελεγχόμενα μηχανήματα. Βασίλη σας ωφελίμως να μην νομίζετε πως για να γίνει κάτι πρέπει να γίνει με τις απόψεις των άλλων... Οτις 26 του πρώτου μήνα που απο-

-2-

ouphipos por los jipos los Tifos. Tus
exipos nide elixis, su exipos nafi
de wape de jipos los.

Tus Adyoms los habibao ehi po-
no jipos, lypa po, effi de po nipepe
liook exeluis. Kun n idia de epinuk
de wape "jipis" exiens lyubia pe
los siropes sranah ligas wo exon jive
hipepe ewdpepe swi lo Nordio wo
wize pe jui lityida pe los hipepe
la watis los pe holidays.

Meli 15 jipes, Garino, exupe dya-
luis exyis. Tjipes sdyopia! Appin
afina! Tu Gupsein wape vialim de
huzipem oi woyipioi dizeppos de si dpepe.
O apwidepo, lo Kupidu un woyipio,
lo AKEA... lo ne wo wo!! Vos lo pa-
der! Kuli jipis opopjiz wape elyis
dwyipi. huzipen ih un o ihos o Xalpi-
wons wo n sdyapi lo etim wulpepin
pe lo woyipio opopjiz wo der.

ibid. validam. Ooo⁻⁴ des xepolepeta ein
magi. . .

Atque ein le vii per ooo . . . des
dine via. Aoo os wopipivopu "anti-
des putis" ac oyo les loquis, wofulu's
in wofulohu's. . .

Oyo per os diff-^{er} le xpiapuz,
Aive

A. Logoforidis

Αγαπητέ Πανικό,

Το βιβλίο σου "Η μι-
κη για Πανακοδηκη" είναι
απίθανο, είναι πρωτότυπο,
είναι καταπληκτικό. Πώς
δίνουν τόσο διαφορετικό
κόσμο στα αγαπημένα σου
παιδιά και τους αγαπημένους
σου και την ομορφιά τα
υπέροχα μας. Γιατί μέσα σου
είναι αυτές οι τόσο αξιόλογες
πνευματικές γυναικείες
την κόρη σου.

- 2 -

Προσωπικά το δρωρώ
την ημερα γαλι βεισκομα
εις βεγιδες ενος λελουου
βιζιου.

Θεμα ενχαρην'ερα.

Λικα ενδοματιδου.

Λικα ενδοματιδου

15/4/2007.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΙΑΣΙΔΗΣ

ΟΙ ΡΙΖΕΣ

Στους προϊστορικούς καιρούς ήταν ένας περιπατός η διαδρομή Λευκωσία - Λύση. Και το σπίτι του Παύλου ήταν στο κέντρο του χωριού. Και το τραπέζι το είχε πάντα στρωμένο η Ελένη στο μεγάλο καθιστικό γιατί ήταν πολλοί οι μουσαφίριδες της.

Σε μια τέτοια επίσκεψη, θυμάμαι, είχε μαζευτεί όλο το προσωπικό της βουλγαρικής Πρεσβείας. Κι' ο Παύλος επικεφαλής του τραπέζιού κατέβαζε τα ποτήρια του κονιάκι το ένα πίσω από το άλλο. Με συνοδεία και μόνη πρόοψη που επαναλάμβανε συνεχώς. «Να πεθάνει ο χάρος!»

«Να πεθάνει ο χάρος», απαντούσαμε εμείς και οι Βούλγαροι μαζί εν χορώ. Ο φίλος μας ο Κάστας Ανάνιεφ ο σύμβουλος της Πρεσβείας, ελληνομαθής, το επαναλάμβανε με πολύ κέφι, οι υπόλοιποι μπερδεύαν τις λέξεις κι' ο Παύλος τους διάφρανε και με την ειλικρίνεια ξαναγέμιζε τα ποτήρια.

Κι' ήταν τόσο γουστόζικα όλ' αυτά.

Άρσενε πολύ τον Παύλο το κονιάκι. Όταν τον προσκαλούσαμε σε χοροεπιδείξεις δεν ανέβαινε στο βήμα αν δεν κατέβαζε την «ανιά» του.

Στο Τσακκιλερό, στην προσηφιά, ήταν διαφορετικά τα πράγματα. Το σπίτι σεμνό, το τραπέζι πολύ πιο μικρό αλλά κι' ο Παύλος δεν ήταν ο ίδιος. Είχε αναποδογυριστεί η ζωή. Τα κέφια είχαν μείνει στην Λύση του.

Μιαν περίοδο είχε καθηλωθεί στην καρέκλα. Είχε παραλίσει το ένα του χέρι και δεν μπορούσε να «παίξει το μπιγκιέλι» του. Η πρώτη ίσως φορά που το ξανάπιασε ήταν όταν πήραμε μαζί μας στο φτωχικό του τον Γεφτουσέγκο. Τόσο πολύ τον συγκίνησε η παρουσία του υψηλού ξένου από την μεγάλη χιώρα του Σοσιαλισμού που έκανε το αίμα της υπέρβασης. Και έγινε το θεύμα.

Όταν κάποτε του είπαμε πως θα ερχόταν ο μεγάλος Ρίτσος στην Κύπρο και θα τον φέρναμε και στο Τσακκιλερό μας εξεπλήξε λέγοντας:

-Θ' ανάψω λαμπάδα για τον μεγάλο Ποιητή. Μεγάλη μου τιμή ναρθεί στο φτωχικό μου! Αλλά για να σας πω την εμαρτία μου ποτέ δεν τον διάβασα.

-Να σου φέρω βιβλία του - είτε η Έλλη.

-Κι' αν μ' επηρεάσει;

Προσάταμε με το ένστομο του ο Παύλος Λιασίδης, ο βρακοφόρος μας λαϊκός ποιητής, την «μανέρα» του.

Στα ξένα στοιχεία, όποια και νάταν αυτά, έλεινε τ' αυτιά, έστρεφε την πλάτη. Ήταν τόσο οριζωμένος στην κυπρέικη γη και στους κόσμους που είχε γεννήσει αυτή η γη.

Δεν υπερβάλλω όταν λέω ότι οι επισκέψεις μας στον Παύλο, πρώτα στην Λύση κι' ύστερα στο Τσακκιλερό μας αναβίπτιζαν. Και μ' ένα παράξενο τρόπο αποζητούσαν και τα παιδιά μας αυτές τις επισκέψεις. Κάθονταν σε μια γωνιά, κοίταζαν τον φίλο μας με το σκληρό αλλά και τόσο γλυκό πρόσωπο και

ροφούσαν τις κουβέντες του, τον ρυθμό τους. Και απολάμβαναν τα συνεχή «τραπάμετα» της θείας Ελένης. Υπήρχαν εδώ γέυσεις που εμείς δεν τους τις δίνουμε. Και που ακόμη και τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, εκεί στα ξένα όπου βρίσκονται τις θυμούνται και τις νοσταλγούν.

Η εποχή του Παύλου Λιασιόδη, η εποχή των πρώτων του βιβλίων είναι ομολογημένα πολύ μακριά. Μας θρэфει όμως ακόμα με τους χυμούς του.

Την ίδια εκείνη περίοδο που εξορμούσαμε προς την Λύση για να πούμε την «πρώτη» μας με τον Παύλο κάναμε και τις εξόδους μας στην «Απόφαση» του Χριστόφορου Σάββα σε μια αυλή «εντός των τειρών» της Λευκωσίας. Αρχές του εξήντα, πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας. Στην είσοδο της αυλής ένα κουτί, χαρτόκουτο κι' απάνω: «Για το ηλεκτρικό ρεύμα». Εμείς οι φίλοι πιέζαμε συνέχεια τον ζητημένο Χριστόφορο που μόλις κι' επιβίωσε, να κάνει κάτι με τα οικονομικά του. Ενοιαίζε ολόκληρο σπίτι, έπληνε εκθέσεις, πρόσφερε και κρασί στους επισκέπτες του και διερωτούμασταν πώς τα βγάζει πέρα. Όλη μέρα πάνω από τα τεράρα του με ανοιχτή την έξω πόρτα για τον κάθε περιέργο επισκέπτη που σπιρφογύριζε τραγύρω του ρολώντας. Αγορά έργων δεν υπήρχε τότε. Και η «Απόφαση» του Χριστόφορου ήταν το μοναδικό πολιτιστικό στέκι της Λευκωσίας.

Όλα γύρω από τον Χριστόφορο κινούνταν τόσο αβίαστα. Ο λόγος του φίλου ήταν απλός, λόγος του χωριού, όπως περίπου ήταν εκείνος του Παύλου. Αλλά και η γωνιά, απ' όπου κοιτάζε τον κόσμο δεν διέφερε και πολύ από την γωνιά του Παύλου. Κι' ως είχε φορέσει το χελάκι ο Χριστόφορος κι' ως είχε περάσει κι' από Σχολή Καλών Τεχνών στην Γαλλία κι' ως είχε πρόσβαση στα σύγχρονα εικαστικά ρεύματα. Ο τρόπος της σκέψης του, της συμπεριφοράς του, ήταν κυρίαρχος. Ακόμα και στις χειρονομίες του και στο σουλούπι του, θάλαρα, υπήρχε η σφραγίδα του Κύπριου με την έννοια του αυθεντικού παιδιού αυτής της γης.

Εκείνη η περίοδος βρισκόταν στο μεταίχμιο δυο εποχών. Από την μια το νησί το καθηλωμένο στον χρόνο, στο παρελθόν από την αυτοκυριαρχία, κι' από την άλλη οι δυνατότητες για μια ραγδαία ανάπτυξη που πρόσφερε το ανεξάρτητο κράτος. Ήταν εμφανείς ακόμη τότε οι ριζές, μεταρούσες να τις αγγίξεις, να τις ηγηλάσεις κι' όχι μόνο αυτό, απολάμβανες τους χυμούς που σου πρόσφεραν. Οι λιγοστοί που διεκδικούσαν μια θέση στον στίβο της κουλτούρας είχαν στέγες επαφή με τον λαό, τις ανάγκες του και τα οράματα του. Κι' όταν δεν άρχισε να πλακώσει η νέα βαρβαρική βήγη μερστά μια ολόκληρη ομάδα νέων ανθρώπων που με λόγο αλλά και με χρώματα και νότες τραγούδησε την καρτερία και τους αγώνες του λαού!

Ο Χριστόφορος δυστυχώς μας έφυγε πολύ γρήγορα άφησε όμως πίσω του καλούς φίλους που φρόντιζαν να αντηχήσουν την μήνη του.

Μια άλλη δυναμική παρουσία εκείνων των πρώτων χρόνων της ανεξαρτησίας ήταν εκείνη του Θεοδόση Περίδη. Ποιητής ο Θεοδόσης, καταξιωμένος στον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο της μαζόμενης Αριστεράς είχε αναπτύξει πλούσια αγωνιατική δράση πρώτα στην Αθήνα κι' ύστερα στην Γαλλία και την Ρουμανία όπου είχε μοιραστεί τις περιπέτειες της ελληνικής πολιτικής προσφυγιάς. Επιστρέφοντας στο νησί του είχε φέρει μαζί του ένα έργο ρωμάλου που συγκινούσε και συνάπταζε

Εμείς οι φίλοι πιέζαμε συνέχεια τον ζητημένο Χριστόφορο που μόλις κι' επιβίωσε, να κάνει κάτι με τα οικονομικά του. Ενοιαίζε ολόκληρο σπίτι, έπληνε εκθέσεις, πρόσφερε και κρασί στους επισκέπτες του και διερωτούμασταν πώς τα βγάζει πέρα. Όλη μέρα πάνω από τα τεράρα του με ανοιχτή την έξω πόρτα για τον κάθε περιέργο επισκέπτη που σπιρφογύριζε τραγύρω του ρολώντας.

τους θαρραμένους για Τέχνη με υψηλά κοινωνικά νάματα. Αν και τραγουδούσε το νησί του ο Θεοδόσης εν τούτοις η ποίηση του σπάνια ένα διεθνιστικό πνεύμα που διεύρινε τους ορίζοντες μας. Μαζευόμασταν, θυμάμαι, τραγύρω του και μας άφρασε να τον ακούμε να μιλά, να διαγγείλει. Ήταν πολυμάθης, ζυμωμένος μέσα σε χώρους άλλους, πιο ενδιαφέροντες από τον δικό μας, τον έντονα ακόμα επαρχιώτικο. Ήταν κι' ο Θεοδόσης τακτικός θαμώνας και της πρώτης Απόφασης αλλά και της δεύτερης, γιατί πολύ γρήγορα ο Χριστόφορος είχε αποφασίσει να στήσει και την Απόφαση II, σ' ένα ημιμυστέρο πάνω στα τείχη. Εκεί, στα εργαίνα, είχαμε βγάλει όλοι την υπογραφή μας στους τέσσερις τοίχους του στεκιού ενώ ο Χριστόφορος σέρβιρε περιήφανος το κρασί του. Του Θεοδόση η υπογραφή ήταν, θυμάμαι, η πιο μεγάλη.

Έφυγε κι' ο Θεοδόσης πολύ γρήγορα, ακολουθώντας κατά πόδας την αγαπημένη του Αλεξάνδρα. Είχε σκετινάσει ο ουρανός πάνω από την Ελλάδα, είχαν κυλήσει στην Αθήνα τα τανις της Χούντας κι' ο Θεοδόσης μας έκανε μάθημα πολιτικής ιστορίας από το κρεβάτι του πόνου. Είχε μεταφερθεί κάποια στιγμή για θεραπεία στην Ρουμανία πίσω όμως ήρθε μονάχα η σαρξ του. Περιμένει ακόμα το έργο του Θεοδόση Περίδη τον μελετητή που θα το τοποθετήσει εκεί όπου πρέπει στην ιστορία της ποίησης μας.

Ένα άλλο δόρο που είχε δώσει ο απόδημος Αιγαιτικός ελληνισμός στην Κύπρο ήταν η Ευγενία Πετρίνδα, μάστορας του λόγου που απευθύνεται στα παιδιά. Ελλαδίτισα η ίδια, παντρεμένη όμως με τον Κύπριο Εκπαιδευτικό Χρήστο Πετρίνδα πολύ γρήγορα δέθηκε με το νησί και τους πνευματικούς του ανθρώπους και τις περιπέτειες του φυσικά. Ευγενική μορφή, ευγενική ψυχή, εξέπεμπε προς τα έξω καλαβήθεια και τρυφερότητα κι' αγάπη. Η ομάδα των δικών μας νεαρών συγγραφέων, κυρίως γυναίκες που έκαναν τότε τα πρώτα τους βήματα στην παιδική λογοτεχνία την θεωρούσαν δασκάλα τους. Θυμάμαι στο άνετο σαλόνι του σπιτιού της, σε πολυκατοικία στον Λυκαβηττό, στην Λευκωσία, μαζευόμασταν συχνά σε κάτι σαν φιλολογικά «ταύρια» για να ξαναχτούμε στα παρθένα τότε ακόμη λιβάδια της πνευματικής δημιουργίας.

Ο άλλος μεγάλος της κυπριακής στρατευμένης ποίησης ο Τεύκρος Ανθίας βρισκόταν τότε στο Λονδίνο στήνοντας παρουσιακά σχολεία. Ο ποιητής φυσικά Τεύκρος Ανθίας που με τον "Αλήτη" του είχε προκαλέσει αίσθηση στην Αθήνα την δεκαετία του τριάντα έδινε συνεχώς το παρόν του με νέες συνθέσεις εξ' ολοκλήρου εμπνευσμένες από την οδυνηρή πορεία του λαού του μέσα στον χρόνο.

Ο Θεοδόσης Περίδης με την "Κυπριακή Συμφωνία" του κι' ο Τεύκρος Ανθίας με την "Κυπριακή Τραγωδία", έθεσαν με κάποιο τρόπο τους θεμελιούς για μια ποίηση που στηρίζεται στέρεα στο χώμα του νησιού μας. Ο Κώστας Μόντης, καλός φίλος, επίσης, υπήρξε ο οικονομικός ποιητής της Κύπρου κι αυτό αποδείχτηκε και με την τιμητική θέση που πήρε στο Διεθνές Βραβείο Νόουσταλ όπου η Έλλη συμμετείχε στην Κριτική Επιτροπή.

Κι' έτσι σαν κατακλείδι. Την ίδια εκείνη περίοδο άρχισαν να φεύγουν, φουρνιές ολόκληρες από το νησί οι νέοι με καλλιτεχνικές αναζητήσεις για σπουδές στην Αθήνα, το Λονδίνο, το Παρίσι, την Μόσχα. Δίνονταν υποτροφίες κι' αυτό ήταν κάτι το καινούριο στην ζωή μας. Ανοίξε γραμμή ακόμη και μέχρι το Πεκίνο, όπου πήγε ο νεαρός

Αν και τραγουδούσε το νησί του ο Θεοδόσης, εν τούτοις η ποίηση του σπάνια ένα διεθνιστικό πνεύμα που διεύρινε τους ορίζοντες μας. Μαζευόμασταν, θυμάμαι, τραγύρω του και μας άφρασε να τον ακούμε να μιλά, να διαγγείλει. Ήταν πολυμάθης, ζυμωμένος μέσα σε χώρους άλλους, πιο ενδιαφέροντες από τον δικό μας, τον έντονα ακόμα επαρχιώτικο.